

УДК 631.164.23:332.021:631.11

Л. М. Демиденко

Полтавська державна аграрна академія, Україна

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ РОЗРОБКИ ТА РОЗВИТКУ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ ПІДПРИЄМСТВА

У статті досліджено основні особливості інвестиційної діяльності, що враховуються при формуванні ефективної інвестиційної політики сільськогосподарського підприємства. Визначено основну мету розробки інвестиційної політики підприємства та завдання для її досягнення. Висвітлено основні вимоги до інвестиційних проектів.

Ключові слова: інвестиції, інвестиційна політика, інвестиційна діяльність.

В статье исследованы основные особенности инвестиционной деятельности, которые учитываются при формировании эффективной инвестиционной политики сельскохозяйственного предприятия. Определена основная цель разработки инвестиционной политики предприятия и задачи для ее достижения. Выяснены основные требования к инвестиционным проектам.

Ключевые слова: инвестиции, инвестиционная политика, инвестиционная деятельность.

The article examines the main features of investment activities, accounted for in the formation of an effective investment policy of agricultural enterprises. The main purpose of developing investment policies and objectives of the enterprise for achieving it are defined. The basic requirements for investment projects are clarified.

Keywords: investments, investment policy, investment activity.

Проблема залучення інвестиційних ресурсів і ефективного їх використання в сучасних кризових умовах є однією з головних, оскільки без її вирішення розраховувати на зростання рівня життя населення, збільшення обсягів виробництва, підвищення ефективності функціонування підприємств нашої країни практично неможливо. Актуальною темою сьогодення є формування та розвиток інвестиційної політики сільськогосподарських підприємств, оскільки залучення інвестицій у розвиток сільського господарства допоможе розв'язати низку проблем, пов'язаних із розвитком виробничої інфраструктури, стимулюванням виробництва якісної екологічно чистої сільськогосподарської продукції, створення нових робочих місць для сільського населення. Тому необхідно поступово удосконалити інвестиційну діяльність, у тому числі розробляти інвестиційну політику у цій сфері.

Питанням розв'язання інвестиційних проблем української економіки останнім часом присвячується чимало наукових праць. При їхньому дослідженні вагомих наукових результатів досягли вчені – Г. В. Черевко, П. Т. Саблук, М. І. Кисіль, С. К. Марченко, А. А. Пересада, Ю. В. Полякова та інші. Проблеми інвестиційної діяльності та пошук можливостей виходу із кризового стану вітчизняного аграрного сектора в умовах перехідного періоду досліджені у працях В. Г. Андрійчука, І. Г. Балабанова, І. І. Вініченко, П. І. Гайдучького, Б. В. Губського, М. І. Дулішнього, Г. Б. Іваницької, В. М. Микитюка, В. М. Трегобчука, В. В. Юрчишина.

У дослідженнях О. В. Воросовського визначено, що інвестиційна політика підприємства має відповідати певним вимогам, зокрема: довгострокова інвестиційна стратегія повинна бути підпорядкована загальній і конкурентній стратегіям та погоджена з фінансовою стратегією підприємства; інвестиційна політика повинна охоплювати такі напрями інвестування: капітальні інвестиції, інвестування в оборотні кошти, фінансові інвестиції, інтелектуальні інвестиції; інвестиційна політика повинна базуватися на альтернативності вибору [1].

С. В. Курило [6] зазначає, що інвестиційна політика у кожному регіоні України має свої особливості, які зумовлені такими факторами: економічною і соціальною політикою, що були проведені в регіоні; величиною наявного виробничого потенціалу; географічним місцезнаходженням; природно-кліматичними умовами; привабливістю регіону для іноземних інвестицій тощо.

Проте недостатньо дослідженими залишаються окремі питання розробки та розвитку інвестиційної політики сільськогосподарських підприємств.

У статті поставлено завдання – обґрунтувати основи формування та розвитку інвестиційної політики сільськогосподарського підприємства.

Вже протягом тривалого часу економічне становище галузі сільського господарства є складним. Жорстка податкова політика, щорічне поглиблення диспаритету цін негативно впливають на розвиток сільськогосподарського виробництва. Значна частина сільськогосподарських підприємств перебуває на межі банкрутства, а для інших характерне зменшення обсягів виробництва продукції та погіршення фінансово-економічних результатів діяльності. Успіхи розвитку окремих сільськогосподарських підприємств не дають підстав передбачати розвиток сільськогосподарського виробництва в перспективі. Головне завдання держави в сфері агропромислового комплексу полягає в тому, щоб завершити структурну перебудову галузі, стабілізувати виробництво сільськогосподарської продукції, зміцнити матеріально-технічну базу підприємств аграрної сфери та сформувати на селі адекватне ринкове середовище [7].

Значення ефективної інвестиційної політики в сучасних умовах суттєво зростає в зв'язку з тим, що багато сільськогосподарських підприємств потребують модернізації, оскільки вичерпали свої ресурси та характеризуються зростанням морального і фізичного зносу основних засобів.

Інвестиції – це невід'ємна частина сучасних економічних відносин. М. І. Крупка визначає інвестиції як вкладення, які забезпечують приріст капіталу, створюють новий капітал [3]. Для того щоб сільськогосподарське підприємство мало змогу успішно функціонувати, покращувати якість продукції, мінімізувати витрати, розширювати виробничі потужності, підвищувати конкурентоспроможність своєї продукції та зміцнювати свої позиції на ринку, воно повинне вкладати капітал, і вкладати його вигідно.

З фінансової точки зору, інвестиції – це всі види активів (засобів), що вкладаються в господарську діяльність з метою отримання прибутку. З економічної точки зору, інвестиції – це витрати на створення, розширення, реконструкцію та технічне переозброєння основного капіталу, а також пов'язані з цим зміни оборотного капіталу.

Інвестиції в ринковій економіці нерозривно пов'язані з отриманням доходу або будь-якого ефекту. Інвестиції – це ресурс, витрачаючи який, можна отримати запланований результат. Таким чином, сутність інвестицій полягає в поєднанні обох сторін інвестиційної діяльності: витрат ресурсів та отримання позитивних результатів.

Основними видами джерел інвестицій сільськогосподарських формувань є: власний прибуток, амортизаційні відрахування, кредити комерційних банків, пільгове кредитування, кошти, виділені на реалізацію державних та регіональних цільових програм, пільгове оподаткування, кошти страхових компаній та іноземні інвестиції.

Особливе значення серед джерел інвестицій у сільськогосподарських підприємств мають амортизаційні відрахування. У сучасних умовах, враховуючи наявність великої кількості застарілої техніки та обладнання, сільськогосподарські

підприємства повинні постійно оновлювати основні засоби, що спонукає їх до прискореного списання обладнання з метою створення накопичень для подальшого вкладання їх в інновації. Внаслідок чого, амортизація набуває власних форм існування та руху і перестає бути виявленням фізичного зносу основного капіталу, відбувається розмежування між амортизаційним фондом та чистим доходом, фондами відшкодування та нагромадження. Таким чином, розширюється і стає більш стійкою фінансова база інвестування. Амортизація перетворюється у важливий інструмент регулювання інвестиційної діяльності підприємств. Прискорена амортизація (як економічний стимул інвестування) може проводитися двома способами:

1) штучно скорочуються нормативні терміни експлуатації техніки та устаткування й, відповідно, збільшуються норми амортизації;

2) без скорочення встановлених державою нормативних термінів використання основного капіталу, окремим підприємствам дозволяється протягом кількох років проводити амортизаційні відрахування у підвищених обсягах, але зі зниженням їх у подальші роки [4].

Слід зазначити, що в сільському господарстві існує низка перешкод у залученні інвестицій [8]:

– високі ризики, пов'язані із специфікою сільського господарства (кліматичні умови, тривалість виробничого процесу, відсутність страхового відшкодування втрат) та економічною ситуацією в країні;

– низька інвестиційна привабливість галузі та підприємств, нерозвинена інфраструктура;

– високий рівень кредитних ставок комерційних банків;

– відсутність ефективної амортизаційної політики, яка б дозволяла стимулювати використання амортизаційних відрахувань (обрати найсприятливіший режим відновлення основного капіталу);

– неусталена політика щодо механізмів державного втручання та регулювання, яка не додає впевненості потенційним інвесторам.

Інвестиційна діяльність визначається як комплекс внутрішньовиробничих заходів, пов'язаних із реалізацією інвестицій. Вона може здійснюватися за рахунок власних фінансових ресурсів і внутрішньогосподарських резервів підприємства, а також за рахунок позикових і залучених фінансових ресурсів інвесторів, інвестиційних асигнувань із державного бюджету, іноземних інвестицій.

Інвестиційна діяльність в аграрному виробництві – це процес простого або розширеного відтворення ресурсів виробництва, а також здійснення інвестицій в економічні об'єкти і процеси, види економічної діяльності в аграрному виробництві, які пов'язані з використанням населенням матеріальних і духовних благ, послуг, задоволення кінцевих потреб людини [2].

Розкриваючи поняття інвестиційної діяльності підприємства, в процесі якої формуються основні етапи інвестиційної політики, можна відзначити її основні особливості [5]:

– інвестиційна діяльність має підпорядкований характер щодо цілей і задач підприємства;

– прибуток від інвестиційної діяльності зазвичай формується зі значним часовим відставанням;

– у процесі інвестиційної діяльності формуються відповідні грошові потоки, які відрізняються за своєю спрямованістю та обсягами, а також за окремими періодами та етапами інвестування.

На наш погляд, при розробці інвестиційної політики підприємства необхідно орієнтуватися на досягнення таких результатів:

– досягнення економічного, науково-технічного та соціального ефекту від пропонуванних заходів. При цьому для кожного об'єкта інвестування слід обрати специфічні методи оцінки ефективності, а потім відібрати ті проекти, які за інших однакових умов будуть здатними забезпечити підприємству максимальну рентабельність інвестицій;

– отримання підприємством найбільшого прибутку на вкладений капітал при мінімальних капіталовкладеннях;

– раціональне використання коштів на реалізацію інвестиційних проектів. Під цим варто розуміти зниження витрат на досягнення відповідного соціального, науково-технічного та екологічного ефекту від реалізації проекту;

– використання підприємством для підвищення ефективності інвестицій державної підтримки у вигляді бюджетних кредитів, пільгового оподаткування тощо;

– вибір засобів мінімізації інвестиційних ризиків, пов'язаних із виконанням конкретних інвестиційних проектів;

– забезпечення ліквідності інвестицій;

– відповідність заходів, передбачених у межах інвестиційної політики, державним законодавчим і нормативним актам, що регулюють інвестиційну діяльність.

Тому послідовна системна інвестиційна політика, що має на меті формування прибуткових підприємств в аграрному секторі, дозволить створити передумови для виробництва конкурентної продукції, структурної перебудови АПК та розвитку сільського господарства.

Отже, можна виділити основні особливості інвестиційної діяльності, що враховуються при формуванні ефективної інвестиційної політики сільськогосподарського підприємства:

1) необоротність, викликана тимчасовою втратою споживчої цінності капіталу (наприклад, ліквідності);

2) невизначеність, пов'язана зі специфікою галузі сільського господарства (залежність від погодних умов, напад шкідників тощо) та з віднесенням результатів на довгострокову перспективу;

3) очікування збільшення розміру інвестованого капіталу.

Враховуючи те, що інвестиційну діяльність сільськогосподарського підприємства можна визначити як поєднання короткотермінових та довготермінових процесів вкладення інвестиційних коштів (фінансових, матеріальних та інтелектуальних ресурсів) для отримання прибутку в майбутньому, основною метою інвестиційної політики сільськогосподарського підприємства як інструменту здійснення інвестиційної діяльності, можна вважати створення оптимальних умов, що забезпечують сприятливий та планомірний розвиток конкурентоспроможного підприємства зі стійким економічним розвитком, здатного виробляти якісну та екологічно чисту сільськогосподарську продукцію.

Для досягнення зазначеної мети необхідно вирішити такі завдання:

– створення умов та заходів для стимулювання інвестиційної активності в агропромисловому секторі;

– сприяння в дотриманні інтересів сільськогосподарського підприємства на внутрішньому та зовнішньому ринках;

– формування ефективної ринкової інфраструктури (розвиток фондового ринку, створення ринку землі та запровадження іпотечного кредитування, розвиток фінансово-банківської інфраструктури, створення системи реєстрації земельних і майнових прав та зобов'язань);

- реформування амортизаційної системи шляхом її лібералізації та посилення інвестиційної спрямованості, що передбачає запровадження механізмів стимулювання прискореної амортизації, розроблення механізмів (процедур) тимчасового переведення амортизаційних відрахувань у фінансові інвестиції;
- підвищення фінансової дисципліни в частині виконання державних зобов'язань з фінансування інвестиційних витрат;
- стимулювання довгострокового банківського кредитування та зниження банківських відсотків;
- розвиток страхування ризиків сільськогосподарської діяльності та забезпечення захисту інвестицій за рахунок розширення страхових видів послуг;
- створення умов для розвитку інтелектуального потенціалу (підготовка менеджерів для сільськогосподарського виробництва, рівень кваліфікації яких відповідає міжнародним стандартам);
- стимулювання інвестицій, які б максимально сприяли налагодженню техніко-технологічного обміну, впровадженню сучасного менеджменту, розвитку кооперації та вертикальної інтеграції, підвищенню конкурентоспроможності вітчизняної продукції на внутрішньому і зовнішньому ринках;
- забезпечення відкритості та доступності законодавства щодо інвестицій;
- стимулювання інвестиційної активності у сфері малого і середнього підприємництва;
- здійснення заходів щодо оптимізації використання земельних ресурсів;
- розвиток інфраструктури сільської місцевості (транспорту, телекомунікацій) та соціальної інфраструктури села;
- налагодження тісної взаємодії органів виконавчої влади з інвесторами.

Критеріями ефективності інвестиційної політики сільськогосподарського підприємства можуть бути:

- 1) досягнення економічного (отримання прибутку на інвестований капітал), науково-технічного, екологічного та соціального ефекту;
- 2) досягнення стійкого потоку грошових коштів, що дозволять підтримувати фінансову стабільність;
- 3) узгодженість інвестиційних проектів за термінами реалізації та обсягами виділених ресурсів.

Отже, за допомогою ефективної інвестиційної політики сільськогосподарські підприємства зможуть реалізувати свої здатності по передбаченню довгострокових тенденцій економічного зростання та адаптації до них.

При ефективній інвестиційній політиці необхідно врахувати:

- довгострокові цілі та поточні завдання підприємства;
- фінансові можливості та ефективність інвестиційних проектів, а також існуючі фінансово-інвестиційні ризики;
- реальну тривалість окупності вкладеного капіталу та фінансово-економічний стан підприємства;
- поведінку основних та потенційних конкурентів;
- технічний рівень виробництва підприємства;
- поєднання власних і позикових коштів.

Таким чином, можна визначити інвестиційну політику як систему оптимального управління інвестиційним процесом, спрямованим на розробку інвестиційних проектів. Оптимізація полягає у виборі та реалізації найбільш ефективних із них з постійним відтворенням інвестиційної діяльності, що, в свою чергу, у сільському господарстві повинні відповідати таким вимогам:

- сприяти створенню нових робочих місць;
- супроводжуватися запровадженням прогресивних, ресурсозощаджувальних екологічно безпечних технологій;
- бути орієнтованими на раціональне використання сировинної бази і сприяти зниженню імпоротної залежності в сировині;
- сприяти зниженню енергоспоживання на одиницю продукції тощо.

Інвестиційна політика сприятиме підвищенню ефективності інноваційної діяльності підприємства, що є відображенням рівня інвестиційного потенціалу підприємства, який визначає здатність підприємства до відтворювання та розвитку всіх його ресурсів, нагромадження капіталу, творчих потенцій та інших умов ефективного виробництва.

Висновки. Інвестиційна політика підприємства є складною, взаємопов'язаною та взаємообумовленою сукупністю видів діяльності підприємства, спрямованою на перспективний розвиток, отримання прибутку та інших позитивних ефектів у результаті здійснення інвестиційних вкладень. Ефективна інвестиційна політика має бути продуманою та збалансованою по всіх напрямках інвестиційної діяльності й адекватною до мінливих умов господарювання. Вона необхідна для задоволення різноманітних економічних інтересів у процесі формування та використання фінансових, матеріальних та інтелектуальних ресурсів, забезпечення зростання доходів як власників підприємства, так і інвесторів.

Перспективами подальших досліджень у даному напрямі є формування системи управління інвестиційною діяльністю та пошук шляхів збільшення інвестицій у стратегічно важливі галузі держави, зокрема, у сільське господарство, враховуючи кризовий стан вітчизняної економіки.

Бібліографічні посилання

1. **Воросовський О. А.** Вплив внутрішніх та зовнішніх економічних факторів на фінансовий потенціал інвестиційної діяльності підприємств / О. А. Воросовський // Інвестиції : практика та досвід. – 2009. – № 2. – С. 14–17.
2. **Гмиря В. П.** Інвестиційне забезпечення розвитку аграрного виробництва регіону / В. П. Гмиря // Вісник Університету банківської справи Національного банку України. – 2011. – № 3 (12). – С. 142–145.
3. **Єпифанова І. Ю.** Перспективи розвитку інвестиційної діяльності вітчизняних підприємств / І. Ю. Єпифанова // Вісник Хмельницького національного університету. – 2011. – № 2. – Т. 3. – С. 48–50.
4. **Івченко Л. В.** Шляхи залучення додаткових капітальних інвестицій / Л. В. Івченко // Фінанси, облік і аудит. – 2012. – № 19. – С. 278–275.
5. **Карпухина М. В.** Теоретические основы формирования и развития инвестиционной политики горнодобывающего предприятия / М. В. Карпухина // Экономические науки. – 2008. – № 2(39). – С. 293–295.
6. **Курило С. В.** Інвестиційна політика, її сутність і роль в сучасних умовах / С. В. Курило // Держава та регіони. – 2009. – № 2. – С. 109–111.
7. **Окрепка М. Є.** Розвиток сільськогосподарського виробництва та проблеми його інвестування / М. Є. Окрепка // Вісник Запорізького національного університету. – 2010. – № 4(8). – С. 176–180.
8. Проект «Аграрна політика для людського розвитку» / за ред. Б. Супіханова. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.undp.org.ua/agro/pub/ua/P2003_01_043_03.pdf

Надійшла до редколегії 09.10.2013